

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО (АГРАРЕН ДОКЛАД) 2022

I част (материали за раздел А на доклада)

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е второстепенен разпоредител с бюджетни средства към Министерство на земеделието, създадена с ПМС № 203 от 10 ноември 1999 г.

Агенцията извършва дейностите, предвидени в Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни, Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ), сертифицира и контролира производството на хмел и продукти от хмел в съответствие с правото на Европейския съюз (ЕС) (Регламенти 1850/2006/ЕС и 1234/2007/ЕС) и е контролен орган по чл. 115 от Закона за генетично модифицираните организми (ЗГМО).

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР/OECD).

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Администрацията на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е организирана в една обща и една специализирана дирекции:

- Дирекция „Административно и финансово обслужване“
- Главна дирекция „Сортоизпитване, апробация и семеконтрол“

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015 и по стандарта на Международната асоциация на селскостопанските лаборатории (ISTA). Агенцията е оправомощена от Европейския офис за сортовете растения (ЕОСР/CPVO) да извършва експертиза от негово име за различимост, хомогенност и стабилност на нови сортове, за предоставяне на правна закрила в ЕС.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесет търговски директиви на ЕС за сектора. Предвидените в законодателството дейности бяха извършени в определените срокове и обем, както следва:

• Отчет и анализ за дейността на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за 2021 година

Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Актуализирани бяха подзаконовни нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Бяха подготвени и публикувани наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, бяха разработени специализирани вътрешни нормативни документи, като

методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на ЕОСР и UPOV, методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

При подготовката на промените в законодателството бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателство с европейското в областта на семената и посадъчния материал.

Бяха подготвени и обнародвани в ДВ следните нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 77 от 2006 г. за признаване за вписване на нови сортове земеделски растителни видове, сортове за консервация, сортове за съхранение и сортове, развити с цел отглеждане при специфични условия, в Официалната сортова листа на Република България и Общия каталог на държавите - членки на ЕС (обн., ДВ, бр. 34 от 2021 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 34 от 2021 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2007 г. за процедурите по сертификация и/или одобрение на произвеждания и търгуван посевен материал от групите земеделски растения – зърнени, маслодайни, фуражни, зеленчукови, картофи и цвекло (обн., ДВ, бр. 34 от 2021 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 2007 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 99 от 2021 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 99 от 2021 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения във и от Официалната сортова листа на Република България (обн., ДВ, бр. 91 от 2021 г.).

Подобряване обслужването на физически и юридически лица и облекчаване достъпа до административни услуги

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015, по стандарта на Международната асоциация на семетестващите лаборатории (ISTA) и от ЕОСР.

Агенцията е сертифицирана и има реално действащи системи за качество по **ISO стандарт 9001:2015**. През месец юни 2021 г. беше проведен периодичен външен одит на внедрената в агенцията система за управление на качеството от външна сертифицираща фирма SMART Certification с участието на представители на ИА БСА. Констатациите от одита показаха, че основните дейности в агенцията се извършват в съответствие с вътрешните процедури, методики и инструкции, и с изискванията на релевантния стандарт, закони и нормативни изисквания. Резултатите от одита потвърдиха ефективността на внедрената система за управление, което гарантира, че агенцията е в състояние да постига определените цели и да спазва приложимите закони, регулаторни и договорни изисквания.

Системата за управление на качеството по изискванията на международен стандарт **ISO 9001:2015** допринесе за:

- изграждане на стабилна основа за инициативите за устойчиво развитие на агенцията;
- усъвършенстване и подобрене проследимостта на процесите в агенцията;
- засилване вътрешния контрол при изпълнение на процесите;
- подобряване способността на агенцията да предоставя услуги, съответстващи на изискванията на гражданите и на приложимите нормативни актове;
- повишаване компетентността на служителите, а от там и ефективността при обслужване на гражданите;

- утвърждаване на ИАСАС, като добър партньор, предлагащ качествени услуги, основани на принципите на законност, достъпност, отговорност и ефективност;
- укрепване на позициите на агенцията пред други междуведомствени и международни институции и организации.
- овладяването на рисковете и използване на възможностите, което създава основата за повишаване на ефикасността на системата за управление на качеството, за постигане на по-добри резултати и предотвратяване на негативни последици.

През месец юни 2021 г. беше успешно проведен външен одит от ЕОСР за продължаване на оправомощаването за Изпитващ офис за нов 3 годишен период.

Беше проведен вътрешен одит за прилагане на Системата за управление на качеството по изискванията на международен стандарт ISO 9001:2015, обект на който бяха дейностите, осъществявани от отдел „Сертификация и семеконтрол“ в централно управление и териториалните звена на ИАСАС.

За изучаване удовлетвореността на гражданите на достъпни места в териториалните звена и в централно управление са поставени анкетни карти. Резултатите от анкетирането подпомагат предприемането на действия за подобрене на обслужването.

С цел постигане на прозрачност в административното обслужване, агенцията публикува на интернет страницата си пълен списък на всички извършвани административни услуги и изискванията за документи, предоставяни от клиентите и по електронен път.

Администриране на държавна помощ

През 2021 г. агенцията продължи да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

През 2015 г. Министерството на земеделието и храните в изпълнение на Програма на правителството за стабилно развитие на Република България за периода 2014-2018 г. предостави финансова подкрепа от държавата на регистрираните земеделски стопани, при производството на семена и посадъчен материал по схема за качество за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и посадъчен материал от лози и овощни култури, както и за семена от зеленчукови култури, чрез субсидиране на услугите за проверка на качеството по Приоритет 14.1. подкрепа за развитието на балансирано, модерно, устойчиво и адаптирано към климатичните промени земеделие. пазарно ориентирани, конкурентоспособни земеделски стопанства наред с гарантираната хранителна сигурност на населението, Цел 4: Високо ниво на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните чрез прилагането на интегриран подход на контрол по цялата хранителна верига, Мярка: Прилагане на схеми за финансова подкрепа на Сектор „Растениевъдство“.

Общият бюджет на помощта е в размер на 9 674 хил. лв. за периода от 09.03.2015 г. до 31.12.2020 г. Държавната помощ е нотифицирана и за периода 2021 – 2022 г.

Държавната помощ се предоставя по условията на Регламент (ЕС) 702/2014 от 25 юни 2014 г. относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горско стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и отмяна на Регламент (ЕС) 1857/2006 на Комисията.

Допустими за подпомагане са всички регистрирани земеделски стопани, съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, които отговарят на определенията за малки и средни предприятия, съгласно чл.2 в Приложение I от Регламент /ЕО/ 702/2014.

Помощта се предоставя само на земеделски стопани, които отговарят на посочените по-горе изисквания и доброволно участват в Схема за качество за производство на семена и посадъчен материал. Схемата за качество поставя по-високи изисквания за качеството на произвеждания материал в сравнение с изискванията за качество в директивите на ЕС за сертификация на съответния материал.

Съгласно договори за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, сключени между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол /ИАСАС/, ДФ „Земеделие“ предоставя парични средства на ИАСАС, за заплащане на извършваните от нея услуги на земеделски стопани.

ДФ „Земеделие“ подпомага регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури, чрез предоставяне на парични средства на ИАСАС и на лицата по чл. 6, чл. 7 и чл. 31, ал. 5 от ЗППМ, действащи от името и под контрола на ИАСАС за извършените от нея услуги, на земеделски стопани.

Съгласно договора между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2021 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Общата стойност на предоставените услуги от Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и лицата по чл. 6, и чл. 31, ал. 5 от Закона за посевния и посадъчен материал, действащи от името и под контрола на ИАСАС, във връзка с прилагане на схема за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, за 2021 г. е в размер на 1 121 069,00 /един милион сто двадесет и една хиляди и шестдесет и девет/ лева.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена. Ползвателите на помощта са малко над 420, но положителният ефект от производство на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза на цялото общество.

Чрез прилагане на схемата и през 2021 година бяха облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2021 г. агенцията осъществяваше постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите-членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа на Република България и търговията с посевен и посадъчен материал.

Официална сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите

сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

За информация на заинтересованите лица, официалната сортова листа беше публикувана на интернет страницата на агенцията през месец януари и своевременно актуализирана, след издаване на заповеди на министъра на земеделието, храните и горите за признаване за вписване на нови сортове от видове земеделски растения.

През 2021 г. в официалната сортова бяха вписани 1007 сорта (при 1080 през 2020 г.) от видове земеделски растения, както следва: полски видове 552, зеленчукови видове 274, овощни видове 38, лоза 108, тютюн 14, медицински и ароматни видове 12 и 9 сорта, от видове извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС.

От тях 240 сорта са защитени на територията на страната със сертификат за правна закрила, издаден от Патентно ведомство, както следва: от полски видове 172, зеленчукови видове 42, лоза 15, тютюн 7, видове, извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС 4 сорта.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС), грунтов контрол (ГК), биологични и стопански качества (БСК) и предварително изпитване на нови сортове растения

През 2021 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) бяха засяти/засадени и изпитани общо 824 (при 786 за 2020 г.) броя сортове, вкл. хибриди и линии, като 344 (при 277 за 2020 г.) от тях бяха по сключени договори за сортоизпитване и 490 (при 509 за 2020 г.) – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове. Проведени бяха 43 полски опита за РХС, 35 за грунтов контрол (ГК) и един опит за РХС с копринена пеперуда.

Сравнителната сортова колекция за РХС (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС, наброява 7 853 (при 7 210 за 2020 г.) сорта от 81 вида култури.

С цел получаване на правна закрила на територията на страната, бяха подготвени и изпратени до Патентно ведомство 10 броя реферати, окончателни доклади и официални сортоописания.

Очакванията за следващите години са за увеличение на броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от ИАСАС. Това се дължи на одобрението на агенцията за изпитващ офис към ЕОСР, както и на работата за разширяване на включените в обхвата видове култури. През 2021 г. бяха изпитани за РХС 9 сорта слънчоглед и 1 сорт пшеница (двузърнест лемец x твърда пшеница), възложени с договор от ЕОСР (при 4 сорта за 2020 г.). Бяха изпитани 1 сорт многоцветен фасул по искане на Словения и 3 сорта фъстъци по искане на Унгария за целите на вписването им в националните сортови листи.

От общия брой засяти/засадени сорта 599 бяха полски, 189 зеленчукови, 5 етеричномаслени и лекарствени, 29 овощни видове и лоза и 2 хибрида копринена пеперуда. В сравнение в предходната година се наблюдава увеличаване на броя при полските и овощните видове и лозата, а при зеленчуковите видове се отчита намаление.

По видове земеделски растения сортоизпитването за РХС беше разпределено както следва: 19 вида полски (при 19 за 2020 г.), 12 вида зеленчукови (при 11 за 2020 г.), 2 вида етеричномаслени и лекарствени, 4 вида овощни и лоза (при 4 за 2020 г.) и копринена пеперуда.

Изготвени бяха 121 броя окончателни доклади с официални сортоописания (при 113 за 2020 г.), които бяха представени и приети на експертни комисии.

През 2021 г. за грунтов контрол бяха получени 913 броя проби (при 1 028 за 2020 г.) от 35 вида земеделски култури. Одобрени бяха 908 проби.

Общият брой сортове (без сортовете стандарти), заложили в полски опити и отчетени в опити за БСК, за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа и в предварителни опити съгласно сключени договори, беше 1 163 (при 1 123 за 2020 г.).

В предварително изпитване бяха 960 сорта (при 924 за 2020 г.), увеличение с 3,89% в сравнение с 2020 година, В изпитване за БСК бяха 201 сорта и 2 хибрида копринена пеперуда (при 201 за 2020 г.) увеличение с 0,9% в сравнение с 2020 година.

Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК бяха 64 броя, а в предварителните опити 11 броя. Броят на сортовете стандарти представлява 6,06% (при 6,79% за 2020 г.) от общия брой на сортовете в полските опити. Сортовете стандарти и техният брой в опитите за БСК беше съобразен с методичните изисквания за съответните видове земеделски култури.

Общият брой наблюдавани и отчитани сортове, заявени за сортоизпитване за БСК и предварително изпитване, заедно със сортовете стандарти беше 1 238 (при 1 207 за 2020 г.) увеличение с 2,57%, което е пълният обем на сортоизпитването за БСК и предварително изпитване.

От изпитаните 1 163 броя сортове за БСК и предварително изпитване, 95,27% бяха чужда селекция (при 94,93% за 2020 г.), а 4,73% българска селекция (при 5,07% за 2020 г.). Съпоставено с 2020 г. се забелязва увеличение на броя на изпитаните сортове, като сортовете българска селекция намаляват с 3,51%, за сметка на увеличения брой чужда селекция.

През 2021 година броят на опитите за БСК и предварително изпитване беше 150 (при 152 за 2020 г.).

Бяха проведени заседания на 9 броя експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване за БСК на нови сортове, по групи култури. Бяха разгледани 26 сорта (при 31 за 2020 г.) българска селекция и 39 сорта (при 66 за 2020 г.) чужда селекция. Бяха признати за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа на Р България 61 сорта, от които 22 българска селекция.

Беше изготвен и публикуван на официалния сайт на ИАСАС бюлетин с резултати на всички признати и утвърдени със заповеди на министъра на земеделието за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа сортове от видове растения през 2021 година.

През 2021 стопанска година бяха сключени 147 договора за изпитване на сортове растения с цел признаване и вписване в официалната сортова листа на Р България и Общите каталози на Европейския съюз, за получаване на правна закрила и за изпитване на сортове от видове земеделски растения за установяване на специфични стопански признаци и изисквания.

През 2021 г. бяха издадени 57 броя разрешения и 11 броя актуализирани разрешения, съгласно чл. 39а от Закона за посевния и посадъчния материал и в съответствие с Решение на Комисията 2004/842/ЕО, с което се подпомага бизнесът по отношение производството и търговията със семена в сектор земеделие.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл. 28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните лица по групи култури.

Базата данни е обществено достъпна, използва се и в работата на Държавен фонд „Земеделие“ и може да бъде видяна на следния адрес: <https://iasas.government.bg/cms/%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B8>

През 2021 г. общият брой на издадените удостоверения за търговия беше 195 (при 245 броя през 2020 г.), с 20,41% по-малко, като 28 лица бяха заличени от регистъра.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2021 година се извърши съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината бяха получени заявления за сертификация за 31 732 ha (при 34 436 ha за 2020 г.) семепроизводствени посеви от различни групи култури.

Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИАСАС беше 31 539 ha (при 34 131 ha за 2020 г.), с 7,6% по-малко спрямо 2020 г.

През 2021 г. нямаше инспектирани посеви от инспектори, получили разрешение по чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал.

От инспектираните видове земеделски растения (31 447 ha) най-голям дял заема групата на зърнените видове – 29 517 ha (93,6%). За останалите видове както следва: маслодайни и влакнодайни – 815 ha (2,6%), фуражни – 859 ha (2,7%) картофи – 252 ha (0,8%), тютюн – 4 ha и зеленчукови видове – 92 ha (0,3%).

Спрямо предходната година намаляват инспектираните посеви от зърнени видове с 6,8% (в т.ч. обикновена и твърда пшеница с 5,7%, ечемик с 24,1%, овес с 76,5%, тритикале с 33,9%). Увеличават се инспектираните посеви от царевица с 91,7% и почти два пъти при ориза.

Полските инспекции на маслодайните и влакнодайните видове култури намаляват с 28,7% спрямо 2020 г. Забелязва се тенденция за увеличаване семепроизводствените посеви от лен (*Linum usitatissimum* L.) – 75 ha (при 51 ha за 2020 г. и 6 ha за 2019 г.).

Намаляват инспектираните посеви от фуражни култури с 7,0%, картофи с 25,3% и тютюн с 9,0%.

Инспектираните посеви от зеленчукови видове се увеличават с 93,1%.

След извършване на полските инспекции бяха одобрени 99,8% от семепроизводствените посеви, декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация 54 ha (0,2%) и поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ бяха бракувани 3 ha (0,010%).

За резултатите от извършените полски инспекции бяха издадени 2 018 (при 1 963 за 2020 г.) броя акта за полски инспекции.

Във връзка с егализацията на опаковките семена бяха отпечатани общо 313 818 броя етикети, от тях 42 971 броя в сектор „Северен регион по сертификация и семеконтрол“, а останалите в отдел „Централна лаборатория“.

За целите на сертификацията бяха взети 4 379 броя проби от хомогенно заготвени партии семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., бяха взети 443 броя проби.

През 2021 г. бяха инспектирани 48 ha лозови маточници, 38 ha маточни лозя и 20 ha лозови вкоренилища. Издадени бяха 751 броя акта за полска инспекция.

Окачествени бяха общо 2 057 100 броя лозов посадъчен материал, от който 382 800 броя облагородени лози, 1 281 800 броя резници за подложки и 392 500 броя резници за калемки. Окачествени бяха и 124 200 броя овощен посадъчен материал.

Извършени бяха полски инспекции на 6 ha маточни насаждения от маслодайна роза и на вкоренилище, в т.ч. 3 ha категория „предбазови“ и 3 ha категория „сертифицирани“. Сертифицирани са 9 400 броя посадъчен материал от маслодайна роза от сортовете „Елейна“ и „Янина“.

Бяха извършени и полски инспекции на 0,1 ha маточни насаждения от лавандула, категория „предбазови“ на Института по розата и етерично-маслените култури.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни

Контролната дейност е постоянна, като се извършват проверки на дейността, на оператори на пазара на семена и посадъчен материал. За разширяване обхвата на контрола на посевния и посадъчен материал, и качеството на влаганите в производството семена от земеделски култури агенцията извършва проверки в търговски обекти и складове с посевен и посадъчен материал, проверки на производители на посадъчен материал и семепроизводители, на регистрирани търговци на едро на посевен материал.

В активните периоди на търговия с посевен и посадъчен материал системно се извършват проверки в търговската мрежа, чрез взимане на контролни проби и извършване на контролни анализи.

Агенцията осъществява предвидения в Закона за посевния и посадъчния материал контрол на лицата получили разрешение за сортоизпитатели, частните пробовземачи и частните лаборатории за посевни качества. Не са констатирани нарушения, които да повлияят съществено на резултатите от извършваните дейности.

През годината бяха извършени над 706 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не беше открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партии семена.

Беше осъществен ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите бяха взети 205 броя проби за контролен анализ. Резултатите от анализите показаха, че семената отговарят на минималните изисквания за кълняемост.

За резултатите от проверките бяха издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия.

Служители на ИАСАС участваха при идентификацията на площи с насаждения от маслодайна роза от сформирани комисии, съгласно Заповед № РД09-521 от 26.05.2021 г. на министъра на земеделието, храните и горите, в обработката на информацията и изготвянето на протоколи.

Във връзка с изискването на чл. 25, ал. 4, т. 2 на Наредба № 7 от 24 февруари 2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. бяха издадени удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Инспектори от агенцията участваха в работата на постоянно действащите експертни комисии за провеждане на обследвания (наблюдения) на площите със земеделски култури, в изпълнение на Заповед № РД 09-78/08.02.2018 г. на министъра на земеделието, храните и горите.

Съгласно Заповед № РД09-769/29.07.2021 г. на министъра на земеделието, храните и горите и Заповед № РД-10-49/10.08.2021 г. на изпълнителния директор на ИАСАС и изискванията на чл. 15 от Наредба № 1 от 12 март 2018 г. за условията и реда за издаване на разрешение за отглеждане на растения от рода на конопа (канабис), предназначени за влакно, семена за фураж и храна и семена за посев, със съдържание под 0,2 тегловни процента на тетрахидроканабинол, определено в листната маса, цветните и плодните връхчета, за търговия и контрол инспектори взеха 148 броя проби от растения коноп за количествено определяне съдържанието на тетрахидроканабинол в сортове коноп по заявления на производителите и при провеждане на сортоизпитване.

Съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1850/2006 на Комисията от 14 декември 2006 година за определяне на подробни правила за сертифицирането на хмел и продукти от хмел и Наредба № 31 от 11 септември 2008 г. за сертифициране на хмел и продукти от хмел и за регистриране на договорите за доставка на хмел бяха взети проби и бяха сертифицирани 10 партии неприготвен хмел.

През годината не са постъпвали оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

• Очаквани данни за 2022 година

Основните приоритети в дейността на агенцията за 2022 година са:

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията, предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателството с европейското на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Бяха подготвени и обнародвани в ДВ следните проекти на нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 2007 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури (обн., ДВ, бр. 26 от 1.4.2022 г. и бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 98 за търговия на посевен материал от цвекло на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 100 от 2006 г. за търговия на посевен материал от маслодайни и влакнодайни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.).

Изготвена е годишна програма за одити за 2022 г. Планирано е провеждане на четири вътрешни одита и един надзорен одит от външна сертифицираща организация SMART Certification. Програмата е в процес на изпълнение. Одитите се провеждат с цел установяване на ефикасността и актуалността на СУ, потвърждаване на съответствието ѝ с изискванията на ISO 9001:2015, ISTA стандарт и правила, изискванията на ЕОСР към сортоизпитващ офис и нормативните изисквания.

През 2022 г. агенцията продължава да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

Целта на помощта е подпомагане на регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, картофи, тютюн, зеленчукови култури и памук. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

Съгласно договор между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2022 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2021 година е в размер на 1 200 000 (един милион и двеста хиляди) лева, определен след решение на Управителния съвет на ДФ „Земеделие“.

Чрез прилагане на схемата и през 2022 година ще бъдат облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2022 г. за полска инспекция са заявени общо 30 568 ha.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените видове – 28 385 ha (92,9%), следвана от фуражните – 601 ha (2,0%) маслодайните и влакнодайните – 1 301 ha (4,2%) и 239 ha картофи (0,8%). Заявени са и семепроизводствени посеви от тютюн – 3 ha, цвекло – 1 ha и зеленчукови култури – 38 ha (0,1%).

Заявени за сертификация/одобрение са 62 ha лозови маточни насаждения и 6 ha маточни насаждения от медицински и ароматни растения и 0,1 ha вегетативен маточник от овощни подложки.

През 2022 г. агенцията осъществява контрол при заготовката и търговията с посевен и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия. За резултатите от проверките се издават контролни листове и констативни протоколи.

Служители на ИАСАС участваха при инвентаризацията на насаждения от маслодайна роза, съгласно Заповед № РД09-553 от 09.05.2022 г. на министъра на земеделието и Заповед № РД 10-42 от 10.05.2022 г. на изпълнителния директор на ИАСАС, в обработката на информацията и изготвянето на протоколи.

сключените договори за сортоизпитване, за стопанската 2021/2022 година, са 140 броя, като се наблюдава спад с 5,4%, в сравнение с предходната година.

От Европейския офис за сортовете растения (ЕОСР) са заявени за изпитване 6 сорта с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС, при 10 броя за предходната година.

Броят на заявените за изпитване за РХС сортове се е увеличава с 6,97% (от 344 на 368 броя). Сортоизпитването за БСК също бележи увеличение с 5,91% (от 203 на 215 броя). Броят на сортовете в предварителни опити е намалява с 4,67% (от 1007 на 960 броя).

Резултатите за последните две години показват тенденция за увеличаване на заявените за сортоизпитване за РХС и БСК сортове, което предполага, че търсенето на предлаганата услуга е устойчиво и се провежда в съответствие с най-добрите практики.

За 2022 реколтна година от заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване 1 080 броя са чужда селекция (при 1155 за 2021 г., намаление с 6,5%) и 60 броя – българска селекция (при 55 за 2021 г., увеличение с 9,0%). Забелязва се намаление на процентния дял на сортовете чужда селекция, за сметка на сортовете българска селекция.

Бяха проведени 3 заседания на експертни комисии за РХС и 11 заседания на експертни комисии за БСК за обсъждане на резултатите от изпитването на нови сортове, по групи култури и вземане на решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на официалната сортова листа на Р България. За РХС бяха обсъдени и признати 132 сорта (с 9,1% повече), а за БСК бяха обсъдени 81 (с 24,6% повече), а признати 67 сорта.

От началото на годината не са постъпили оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

ИАСАС няма закъснения при въвеждането и прилагането на европейското законодателство и по тази причина не се очакват проблеми или наказателни процедури за несъответствие от страна на Европейската комисия.

II част (материали за раздел Б на доклада)

Основни цели в дейността на агенцията за 2023 година

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесетте директиви на ЕС за сектора, като основните дейности на агенцията са свързани с:

- Издаване на официална сортова листа на РБългария и подържане на комуникация с Европейската комисия по отношение на европейските каталози и Решение 842/2004/ЕС;

- Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения;

- Регистриране и подържане на интернет страницата на ИАСАС публичен електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал по чл.28, ал. 4 от ЗППМ;

- Сертифициране на посевен и посадъчен материал след изпълнени изисквания за полска инспекция и лабораторен анализ на семена;

- Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни.